



**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

**Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля  
Національного університету цивільного захисту України**

**Кафедра організації заходів цивільного захисту**

**Олег БАС**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ  
ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**

**з дисципліни**

**«Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків»**

**підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня магістр**

**у галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю**

**263 «Цивільна безпека» спеціалізація – Цивільний захист, Охорона праці**

**(термін навчання 2 р., 4,9 р.)**

**(для слухачів відділення заочного навчання)**

**ЧЕРКАСИ 2023**

## **ВСТУП**

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків» складена відповідно до освітньо-професійної програми цивільна безпека циклу професійної підготовки за другим рівнем вищої освіти, галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 263 «Цивільна безпека».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вимоги нормативних документів, принципи та заходи щодо забезпечення безпеки населення та територій під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

### **Самостійна робота слухача**

**Самостійна підготовка** – це безперервний процес самостійної роботи працівників щодо поглиблення та поповнення знань, вмінь та навичок, необхідних для успішного виконання функціональних обов'язків за певними посадами.

Самостійна робота слухача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи слухача над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

**Яка роль і місце самостійної роботи у засвоєнні слухачем навчального матеріалу?**

Самостійна робота є основним засобом засвоєння слухачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

**Чим визначається зміст самостійної роботи слухача над конкретною навчальною дисципліною?**

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

**Якими навчально-методичними засобами забезпечується самостійна робота слухачів?**

Самостійна робота слухачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками,

конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, електронно-обчислювальною технікою тощо.

Слухачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

### **Яка роль викладача в організації самостійної роботи слухача?**

Викладач визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного слухача.

### **Чи можлива самостійна робота слухача за участю викладача або іншого фахівця вищого закладу освіти? Якщо можлива, то за яких обставин?**

Така співпраця можлива, а іноді й необхідна, зокрема, при організації самостійної роботи слухачів з використанням унікального обладнання та устаткування, складних систем доступу до інформації (комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування) тощо.

Самостійною підготовкою повинні бути охоплені усі працівники, контроль за якою здійснюється безпосередніми начальниками (керівниками).

Самостійна підготовка включає в себе:

- вивчення документів законодавчого і нормативного характеру;
- постійне ознайомлення з новою спеціальною та іншою літературою відповідно до напрямку діяльності;
- практичну роботу із спеціальними технічними засобами, засобами зв'язку і транспорту;
- постійне підтримання та вдосконалення фізичної підготовленості.

Вибір питань для самостійного навчання може бути обумовлений зацікавленістю працівника, його прагненням до поглиблення своїх знань і навичок напрямку діяльності, а також виходячи з необхідності ліквідувати прогалини в знаннях, що можуть призвести до помилок у роботі.

Начальник (керівник) може дати працівнику індивідуальне завдання, вказавши, яку літературу необхідно вивчити і встановити строк, необхідний для цього, або запропонувати підготувати реферат по обумовленій темі, скласти проект документа, вивчити науково-технічні засоби тощо. У такому разі план самостійної підготовки розробляється співробітником і затверджується безпосереднім начальником (керівником).

## I. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота є самостійним видом роботи слухача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу «Організація заходів у сфері цивільного захисту».

Контрольна робота повинна бути виконана розбірливим почерком (або надрукована), грамотно і акуратно оформлена. Схеми допускається виконувати олівцем з урахуванням умовних позначень.

Під час виконання роботи потрібно спочатку записати питання, а потім дати на нього відповідь. Відповіді повинні бути конкретні, написані чорнилами одного кольору, державною мовою, акуратно оформлені.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, підібрати і опрацювати нормативні акти, передивитися записи, зроблені на лекціях, вивчити стан справ та виконання нормативних актів в підрозділах цивільного захисту.

На кожній сторінці слід залишати поля шириною 30 – 35 мм. для зауважень рецензента. В кінці роботи потрібно вказати перелік літератури, яка використовувалась під час написання роботи. Виконана робота направляється в інститут на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань слухачами дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.

2. Здатність слухача:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- аналізувати зміст правових актів, які відносяться до діяльності служби цивільного захисту;
- користуватися законами та нормативно-правовими актами України у сфері цивільного захисту.

Оцінка за виконання контрольної роботи виставляється за чотирьох бальною системою: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, а саме:

- **“відмінно”** – якщо слухач показав глибокі знання програмного матеріалу, грамотно і логічно його виклав, бачить проблеми та протиріччя, аналізує та розв’язує складні завдання, прийняв вірне рішення при вирішенні практичного завдання, застосовуючи при цьому діючі нормативно-правові акти;

- **“добре”** – якщо слухач твердо знає і виклав програмний матеріал, крім відтворення знань, ще і вміє розв’язувати типові завдання; без істотних помилок та вірно використав свої знання при письмовому вирішенні практичного завдання;

- **“задовільно”** – якщо слухач в основному виклав матеріал, не розкривши окремих деталей, допустивши окремі несуттєві помилки при відповіді на теоретичні та практичне питання; продемонстрував вміння відтворити знання;

- “незадовільно” – якщо слухач дав неправильну відповідь на поставлені питання або не по суті питання.

При цьому по даній системі оцінюється кожне питання окремо, а загальна оцінка по роботі виставляється як середньоарифметична оцінка по двом питанням варіанту.

Отримавши контрольну роботу з рецензією викладача, слухач факультету заочного та дистанційного навчання зобов’язаний уважно ознайомитися із зауваженнями рецензента та внести в роботу відповідні зміни та доповнення, усунути вказані недоліки. На обкладинці допрацьованої роботи необхідно вказати „Повторно” і направити її на рецензію.

Контрольна робота, що виконана не за своїм варіантом, в якій розкриті не всі питання, або не в повному обсязі, не має списку використаної літератури - не зараховується.

Слухачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються.

Кожен варіант контрольної роботи складається з 3-ох теоретичних питань. Обов’язковими вимогами до висвітлення теоретичних питань:

- висвітлення питання;
- посилання (при запозиченні тексту);
- список літератури.

В тексті контрольної роботи обов’язкове посилання на використані літературні джерела, перелік яких наводиться у списку літератури. У список використаної літератури вносяться праці, з яких запозичуються цитати, думки, статистичні дані, на які робиться посилання. Бібліографічні посилання – це сукупність відомостей про літературне джерело, що використовується в тексті контрольної роботи. Джерела в списку літератури потрібно розташовувати згідно порядку посилань в тексті записки. Відомості про джерела повинні включати: прізвище та ініціали автора, місце видання, видавництво та рік видання, кількість сторінок. Посилання в тексті на джерела потрібно розташовувати у квадратних дужках, порядковий номер згідно з списком літератури.

Контрольна робота оцінюється: "зарахована", "незарахована". У разі незарахування контрольної роботи вказуються причини цього. Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього, в т.ч. стосовно обсягу;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань;

Контрольна робота передається методисту відділу заочного та дистанційного навчання.

Завдання по контрольній роботі складається із 100 варіантів.

Дві останні цифри шифру залікової книжки слухача факультету заочного та дистанційного навчання визначають варіант завдання (Таблиця № 1). Наприклад, номер шифру залікової книжки 96045. Варіант 45. За таблицею визначаємо номери питань: питання № 46, № 5, № 64

Таблиця 1

## Вибір завдання згідно шифру залікової книжки

		Остання цифра шифру залікової книжки									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Передостання цифра залікової книжки	0	1,31, 29	2,32, 28	3,33, 27	4,34, 26	5,35, 25	6,36, 24	7,37, 23	8,38, 22	9,39, 21	10,39, 20
	1	11,40, 19	12,41, 18	13,42, 17	14,43, 16	15,44, 15	16,45, 14	17,46, 13	18,47, 12	19,48, 11	20,49, 10
	2	21,50, 9	22,51, 8	23,52, 7	24,53, 6	25,54, 5	26,55, 4	27,56, 3	28,57, 2	29,58, 1	30,59, 70
	3	31,60, 59	32,61, 58	33,62, 57	34,63, 56	35,64, 55	36,65, 54	37,66, 53	38,67, 52	39,68, 51	40,69, 50
	4	41,70, 69	42,1, 68	43,2, 67	44,3, 66	45,4, 65	46,5, 64	47,6, 63	48,7, 62	49,8, 61	50,9, 60
	5	51,10, 49	52,11, 48	53,12, 47	54,13, 46	55,14, 45	56,15, 44	57,16, 43	58,17, 42	59,18, 41	60,19, 40
	6	61,20, 39	62,21, 38	63,22, 37	64,23, 36	65,24, 35	66,25, 34	67,26, 33	68,27, 32	69,28, 31	70,29, 30
	7	1,30, 29	2,31, 28	3,32, 27	4,33, 26	5,34, 25	6,35, 24	7,36, 23	8,37, 22	9,38, 21	10,39, 20
	8	11,40, 19	12,41, 18	13,42, 17	14,43, 16	15,44, 15	16,45, 14	17,46, 13	18,47, 12	19,48, 11	20,49, 10
	9	21,50, 9	22,51, 8	23,52, 7	24,53, 6	25,54, 5	26,55, 4	27,56, 3	28,57, 2	29,58, 1	30,59, 1

## II. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Зміст схеми проходження інформації від об'єкта де виникла НС.
2. Схема інформування про загрозу виникнення або впливу наслідків НС.
3. Послідовність переведення органів управління, сил і засобів суб'єктів реагування на надзвичайну ситуацію у режим підвищеної готовності та у режим надзвичайної ситуації. Почасові показники.
4. Суб'єкти реагування на надзвичайну ситуацію, їх завдання, розрахунок сил, угруповання сил.
5. Послідовність дій органів управління і сил суб'єктів реагування на надзвичайну ситуацію у різних режимах функціонування.
6. Медичні заходи як складова медико-санітарного забезпечення в зоні надзвичайної ситуації.
7. Основні завдання служби медицини катастроф.
8. Що складає систему екстреної медичної допомоги?

9. Що включає медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення?

10. Порядок взаємодії між підрозділами сил цивільного захисту, залученими до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій.

11. Завдання та види оперативного забезпечення у зоні надзвичайних ситуацій.

12. Мета та зміст розвідки у зоні надзвичайної ситуації.

13. Що включає інженерне забезпечення дій сил цивільного захисту у зоні надзвичайної ситуації?

14. Що передбачає радіаційне, хімічне і біологічне забезпечення у зоні надзвичайних ситуацій?

15. Мета та зміст гідрометеорологічного забезпечення.

16. Комплекс заходів з психологічного забезпечення.

17. Як досягається надійний та якісний зв'язок у надзвичайних ситуаціях?

18. Основні заходи з організації реагування на надзвичайні ситуації.

19. Послідовність переведення і порядок дій органів управління та сил ДСНС у різних режимах функціонування.

20. Дії керівника територіального органу управління ДСНС при виникненні НС.

21. Особливості дій сил ДСНС в умовах сильних снігопадів, снігових заметів.

22. Особливості дій сил ДСНС в умовах сильних морозів.

23. Особливості дій сил ДСНС при аваріях у системах життєзабезпечення.

24. Особливості дій сил ДСНС при аваріях в електричних мережах.

25. Особливості управління силами і засобами ДСНС під час реагування на НС в осінньо-зимовому періоді.

26. Які робочі групи за напрямками створюються у складі штабу при НС?

27. Порядок організації основних видів забезпечення дій сил ДСНС у надзвичайній ситуації.

28. Склад та завдання Міжвідомчого оперативного штабу.

29. Зміст заходів, які здійснюються у разі виникнення НС в регіоні.

30. Типовий алгоритм роботи оперативної групи ДСНС в умовах НС.

31. Типовий алгоритм роботи мобільної оперативної групи ДСНС.

32. Зміст організації роботи оперативного міжвідомчого штабу.

33. Типовий алгоритм роботи оперативного міжвідомчого штабу.

34. Типовий алгоритм дій Голови Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах НС.

35. Типовий алгоритм дій начальника територіального органу управління ДСНС.

36. Порядок залучення додаткових сил ДСНС у ході ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

37. Організація взаємодії суб'єктів, залучених до ліквідації НС, на різних рівнях управління.

38. Основні завдання, основа та принципи управління.

39. Мета, принципи та завдання цивільного захисту.

40. Органи управління у надзвичайних ситуаціях.

41. Основні завдання та забезпечення штабу з ліквідації НС.

42. Склад та основні завдання сил цивільного захисту.

43. Організація підготовки фахівців з питань цивільного захисту на підприємствах, установах та організаціях

44. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

45. Як відбувається навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях?

46. Шляхи здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

47. Органи управління у надзвичайних ситуаціях.

48. Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного.

49. Організація комплексного забезпечення груп і формувань, які проводять рятувальні та інші невідкладні робіт.

50. Основні завдання та забезпечення штабу з ліквідації НС.

51. Контроль за готовністю захисних споруд цивільного захисту до використання завдань за призначенням.

52. Організація медичного захисту і стаціонарної бази для госпіталізації постраждалих.

53. Організація забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення.

54. Основні цілі використання обчислювальної техніки в системі управління НС.

55. Роль і значення інформації для прийняття рішення у надзвичайних ситуаціях.

56. Охорона важливих державних об'єктів та оточення зруйнованих або небезпечних районів Мобілізація сил і засобів для ліквідації наслідків НС.

57. Етапи організації взаємодії органів управління. Місця розташування пунктів управління.

58. Основні цілі використання обчислювальної техніки в системі управління НС.

59. Організація та ведення розвідки зон руйнування, прогностичної та наявної небезпеки.

60. Типові методи колективного (групового, командного) прийняття рішень.



61. Управління гуманітарною допомогою.
62. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту.
63. Що Ви розумієте під оперативністю системи управління?
64. Показники оцінювання ефективності та адекватності системи управління.
65. Ефективність системи управління.
66. Обслуговування безповоротних втрат.
67. Організація санітарно-епідеміологічного контролю у надзвичайному режимі.
68. Поділ аварійно-рятувальних служб.
69. Сортування поставок за їх пріоритетністю.
70. Послідовність і способи організації взаємодії між органами управління та силами ЦЗ у НС.

#### **IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

##### **Базова**

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI
2. Конституція України. Основний закон.-К., 1996р.
3. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту», К., 09.01.2014, №11.
4. «Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 1. Техногенна та природна небезпека. / За загальною редакцією В.В. Могильниченка.– К.: КІМ, 2007.– 636 с».
5. Васильченко О.В., Квітковський Ю.В., Луценко Ю.В., Миргород О.В. Безпека експлуатації будівель і споруд та їх поведінка в умовах надзвичайних ситуацій: Навчальний посібник. — Х.: НУЦЗУ, 2010. – 372 с.
6. Системи забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях: Конспект лекцій (електронне видання) / Васильченко О.В., Бородич П.Ю.– Харків: НУЦЗУ, 2012. – 273 с.
7. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – Львів: Афіша, 2001. – 336 с.
8. Шоботов В.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 438 с.
9. 2. Довідник керівника гасіння пожежі: [Науково-виробниче видання.] – Київ: ТОВ «Київська книжково-журнальна фабрика», 2017, - 320 с.
10. 3. ДСТУ 2272:2006. Національний стандарт України. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.
11. 4. ДСТУ 2273:2006. Національний стандарт України. Протипожежна техніка. Терміни та визначення основних понять.
12. 5. Ключ П.П., Палюх В.Г., Пустовой А.С., Сенчихін Ю.М., Сировой В.В. “Пожежна тактика”; -Х.: Основа, 1998 р.

13. Наказ МВС України від 26.04.2018 № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж».

14. 8. Наказ МНС України від 07.05.2007 р. № 312 «Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України».

15. Наказ МВС України від 07.10.2014 р. №1032 «Про затвердження порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».